

ТИЖНЕВИК РЕВІЄ НЕВОЖАДАКІЕ УКРАЇНІЕННЕ ТРИДЕН'О

Число 35 (441) рік вид. X. 30 вересня 1934 р.

Ціна 2 фр. Prix 2fr.

Париж, неділя, 30 вересня 1934 року.

Українська еміграція у Польщі, зорганізована в Українському Центральному Комітеті, відбуває 28-30 вересня с. р. свій 3-ій делегатський з'їзд.

Тяжке взагалі життя українського емігранта, що в несприятливих не лише матеріяльних, а часом навіть і правних умовах несе на собі тягар посланництва, яке на його плечі поклала історія наших днів. Особливо останніми часами матеріяльне становище нашої еміграції по де-яких країнах стає просто критичним.

Польща тако-ж належить до тих країн, де господарський кризис дуже гостро відбивається на нашій еміграції. І цілком природне, що певну частину свого часу і праці 3-ій делегатський з'їзд у Польщі присвятить обміркованню матеріяльного становища нашої еміграції і тих заходів, що могли б причинитися до його поліпшення. На особливу увагу в цьому відношенні заслуговують ті голоси, що чути їх останнім часом серед нашої еміграції в справі створення власних варстатів праці.

Але головні ззвдання й головна частина праці з'їзду впливають, розуміється, з основних ззвдань нашої еміграції, з тої місії, яку вона виконує в світі.

Як і політична еміграція кожного народу, що бореться за своє національне визволення, так і наша еміграція, це — посол українського народу на чужині. Вона має показати світові кривди, які діються українському народові, задекларувати перед світом його волю, нарешті домагатись, де треба, прав для свого народу та допомогти йому скинути з себе чужинецьке ярмо.

Щоб могли добре виконати ці завдання, які на наші рамена поклала українська нація в момент, коли наша національна ар-

мія під ворожим натиском мусіла покинути рідний край, — українська еміграція мусить бути міцно організованою, вона мусить мати здоровий, сильний, непереборимий дух і в праці своїй виявити максимум можливої енергії та впертости.

Нам, одначе, стає все тяжче нести наш важкий хрест по тернистій емігрантській дорозі. Боротьба, яку веде наша еміграція за національні ідеали, вириває з наших рядів внаслідок тяжких умов все більше жертв. І щоб ми могли далі побідно продовжувати нашу путь до самостійности і незалежности України, нам що далі, то сильнішого треба духа, треба більшого напруження сил і більшої витривалости. Тому одною з головних турбот всіх наших центральних громадських організацій і головним завданням наших еміграційних з'їздів має бути підтримання нашого духа, викликання нової енергії, нової сили, що могла б нам запевнити виконання наших великих завдань.

Тому і нашій еміграції у Польщі в дні її з'їзду ми бажаємо виявити максимум отих чеснот, так необхідних для нашої остаточної побіди, так потрібних нам при нашому поступі вперед на шляху, з якого нема вороття, на якому можна лише загинути або далі йти, все вперед, на зустріч світлому майбутньому України.

* * *

1-го жовтня відбувається у Варшаві ще й інший український з'їзд — Українського Воєнно-Історичного Товариства.

Зложено на еміграції головним чином для дослідження й вивчення нашої збройної визвольної боротьби, Українське Воєнно-Історичне Товариство за час свого існування, не дивлячися на тяжкі умови еміграційного життя, зробило вже поважний вклад у дослідження чинів української зброї. Досить згадати хоч би збірники «За Державність», що час од часу випускає Воєнно-Історичне Товариство і яких вийшло до цього часу 4 числа, зміст яких являється цінним матеріалом до історії збройної боротьби українського народу за свою державність і незалежність.

Тому, вітаючи черговий з'їзд Українського Воєнно-Історич-

Привіт 3-ому делегатському з'їздові української еміграції у Польщі.

Не ридай, а добувай!

ного Товариства, думаємо, що висловлюємо бажання всіх українців, коли принесемо йому разом з поздоровленням наші надії, що користна й цінна для України праця Товариства далі продовжиться і ще більше розв'ється.

Листи до земляків

XXXV.

Поворот додому.

Нехай Бог боронить, як біжить той час! Так недавно, здавалось, перепливши Дністро, з сумом я в останній раз кинув оком на Україну, а воно виходить, що це було п'ятнадцять років тому. Зовсім несподівано засидівся на чужині, і то так, що начеб-то кінця цьому поневірянню по чужих краях не видно. Ніколи і в думках у мене не було, що мій поворот додому затягнеться на півтора десятка років і то без надій, що далі справа піде скоріше.

В перші часи мені все здавалося, що така ворожа людській природі влада, як большевики, не може взагалі втриматися і зміцнитися, особливо після того, як вони проголосили війну всьому останньому світу. Більш того, сподівався, що цей «останній світ» в цілях самозахисту не допустить того, щоб у Москві на стало зорганізувалася банда, що прилюдно й одверто підготовляє загальну всесвітову грабіжку та нищення всіх инакомислячих.

З великою цікавістю та захопленням прислухався я до всяких чуток про повстання та надіявся, що ось-ось вони виллються в загальний вибух по всій совдепії. Охоче вірив відомостям, що все населення, з малих до старих, ненавидить совітську владу, яка буцім-то не має жадного опертя в народніх масах, в той час, як на «верхах» іде постійна «склока». З радістю підхоплював точні дані про «катастрофальний» економічний та фінансовий стан в СРСР, «прориви» на всіх фронтах, банкрутство п'ятирічки та хронічний голод... Все це комбінувалося мною, як покажчики неминучого падіння большевиків і зв'язаного з ним повороту додому.

Були, і то не так давно, щасливі часи, коли де-хто з моїх політичних приятелів навіть втішав мене при зустрічах бадьорими обіцянками:

Хай живе Українське Воєнно-Історичне Товариство !

«Все додому хочеться? Ну, ну, не сумуйте. Ручуся вам, що не пізніше, як за два роки будете вдома».

Тепер вже про такі «точні» терміни щось не чути. А той мій приятель, який мене ними підбадьорював, помер — і похований на чужиньському кладовищі.

З другого боку, один з бувших французьких міністрів, правда з числа приятелів Стависького, що недавно відвідав країну совітів, авторитетно заявляє: «сучасний уряд, на мою думку, являється цілком тривким і я не бачу ніякого іншого, що міг би зайняти його місце. На обрію є для нього одна небезпека — війна. Але чи є в Європі який будь політичний лад, який би не ризикував завалитися, як билинка від вітру, внаслідок війни?»

Що правду таїти! Останніми часами у мене була таки надія на війну, що покладе край пануванню большевиків. В цьому відношенні я жив одними думками із всіма поневоленими Москвою народами, які чекають війни, як сигналу їх визволення. Захоплений цими надіями, я зовсім не розумів, чому це так ретельно де-хто взявся рятувати Москву від цієї небезпеки. Тепер після пояснень п. міністра все стає зрозумілим: рятуючи Москву, рятують свою власну шкіру...

І що ви думаєте? Може і врятують, і знову на довший час відсунуть момент визволення України і мої сподіванки на поворот додому. Кепсько б стояла для мене ця справа, коли б зовсім несподівано не знайшовся один добродій, що повернув її на інші рейки.

* * *

Що не кажіть, мої милі земляки, але нема на світі людини добрішої від п. ліонського мера Ерію. Весь світ вже давно нудиться нашою еміграцією. І чого вони сидять? Здавалося б, пора і честь знати, особливо, коли і самим автохтонам праці не вистачає.

А там, де колись еміграції грошево допомагали, і зовсім підіймається скреготіння зубами. Пропали наші грошики! Ми-ж таки думали на них щось заробити, а воно повертається так, що не тільки жадного прибутку з них не буде, а може доведеться харчувати цих старців до самої їх смерті.

І ось в таку сумну, так мовити, трагічну добу еміграційного існування, знайшлося таки щире серце, що зрозуміло нашу тугу по дому.

Ще тоді, коли п. Ерію миловався ситим видом наших українських дітей по ріжних колхозах та захоплювався грандіозністю нашо-

го «Дніпрострію», він згадав, як голодують у Франції нещасні емігранти і вирішив виклопотати нам у Сталіна амністію.

Що було сказано на це в Кремлі—невідомо навіть «Соціалістическому Вестнику», але чутки йдуть, що відповідь була прихильна: замиловання наше до Франції буцім-то таке, що навіть і в цьому ми їй відмовити не можемо.

По протекції п. Еріо для москвинів, можемо і ми, українці, сподіватися на московську амністію, а разом з нею на поворот додому.

* * *

Одверто признаюся, що в моїх думках що-до повороту додому амністія з боку большевиків ніколи не приходила мені до голови. Остільки комбінація совітської влади з такими актами, як амністія, являється протиприродньою, що мабуть не тільки я, а кожний пересічний український емігрант ніколи не уявляв собі, що він може повернутися додому внаслідок амністії, декретованої з Москви. І то не тому тільки, що всі ми, українські емігранти, безкомпромісові «самостійники» і, як такі, не маємо місця там, де навіть Скрипник з своїми співробітниками мусів бути «вичищений».

Здається мені, що причини цього лежать далеко глибше. Нашій системі політичного думання й виховання большевицька амністія взагалі уявляється чистішою дурницею, повним політичним абсурдом.

Всяка політична амністія фактично уявляє з себе ніщо інше, як заключення миру між двома ворогуючими станами. Мир цей підписується на ґрунті якогось компромісу, з обопільним чесним признанням помилок та щирим бажанням дальшої спільної праці. Це є соціально-психологічна передумова амністії, щоб вона була пристойним політичним актом. Але варто тільки прикласти ці вимоги до большевиків, щоб побачити, оскільки вся справа являється утопічною.

Большевики і — ч е с н е та шляхетне дотримання договору? Про це найкраще можуть посвідчити тисячі повстанців та поворотців, що колись повірили їхньому слову.

Большевики та — щ и р е визнання своїх помилок? Так вони-ж одні у всьому світі знають істину, а їх вищий жрець проголошений непогрішимим.

Большевики та — співробітництво з и н ш и м и політичними

угрупованнями? Для них же це смерть, бо за якийсь місяць свободи зборів та слова від них і сліду не залишиться.

При сучасній ситуації амністія для большевиків є найкращий засіб перенести еміграцію до Соловків та «чека». Для нашої-ж еміграції це була б с. моліквідація і зрадництво тим високим завданням, яким вона служить.

Добрий, сердечний чоловік п. Еріо. Але ми, українські емігранти, при всьому бажанні, не можемо скористуватися з його старань. В такий спосіб повертатися додому ми не хочемо. Капітулювати не маємо жадних підстав.

Наша «амністія» прийде іншим шляхом. Вона прийде від українського народу, коли він скине владу большевиків-окупантів, верне свободу собі і нам.

Наша «амністія» прийде одночасово з поворотом Української Народньої Республіки. А як що хтось з нас не дочекається цього, то принаймні матиме втіху, що «залишився вірним до кінця».

К. Ніко.

15. IX. 34.

St.-Jean de Maurienne.

Спільний протест поневолених Москвою народів проти прийняття совітів до Ліги Націй

Відразу після прийняття совітського союзу до Ліги Націй, представники України, Грузії, Північного Кавказу, Азербейджану й Туркестану подали на ім'я голови 15-ої асамблеї Ліги Націй спільний протест, текст якого нижче подаємо:

Женева, 18 вересня 1934 року.

Його Екселенції Панові Сандлерові, голові XV асамблеї Ліги Націй

Пане Голово!

В імені народів Кавказу, Туркестану й України ми протестуємо проти прийняття совітського уряду та відмовляємо йому права представляти наші народи й виступати в їх імені.

Ми дуже здивовані тим, що совітський союз прийнято до Ліги Націй без того, щоб йому було поставлено якісь умови, тоді як цей уряд доконав над нашими країнами акту насильства, окупував їх своєю військовою силою, управляє лише терором, запровадив примусові роботи і рабство та організував у наших багатих краях голод.

Одним з головних аргументів за прийняття совітського союзу до Ліги Націй у сторонників цього прийняття було те, що не слід лиша-

ти ізольованим «160-тиміліонний народ». З приводу цього ми мусимо зазначити, що, згідно навіть з совітською статистикою, власно росіянє складають тільки 52,9 відс. населення совітського союзу (включаючи в це число і донських та кубанських козаків), а решта населення, тоб-то майжеполовина, складається з інших національностей — українців, кавказьких народів, туркестанців, кримських і волзьських татар, білорусинів і т. д.

В цьому числі кавказькі народи, туркестанці й українці складають майже 60 мільйонів душ. Всі ці народи бажать свого відділення від Москви й скинення совітського режіму, що їм є накинутий брутальною силою наїздника, проти якого вони продовжують і завжди з упертістю будуть продовжувати боротьбу аж поки не здобудуть повну національну свободу і незалежність.

Кінчаючи наш лист, ми заявляємо Вашій Екселенції, що, не дивлячися на прийняття совітського союзу, ми вирішили продовжувати нашу діяльність в Лізі Націй для захисту законних прав наших народів. Разом з тим ми надіємось, що захисники прав народів допоможуть нам виконати наше завдання в рамцях Ліги Націй.

Прийміть, Пане Голово, запевнення нашої глибокої пошани

- З а А з е р б е й д ж а н — Мір Якуб, голова делегачії Азербейджану,
З а П і в н і ч н и й К а в к а з — І. Чулік, б. містоголово парламенту,
З а Г р у з і ю — А. Чхенкелі, б. уповноважений міністр Грузії у Франції,
З а Т у р к е с т а н — М. Чокай, представник Туркестанського Національного Комітету,
З а У к р а ї н у — А. Шульгин, представник українського національного уряду.

Меморандум уряду УНР, поданий голові 15-ої асамблеї Ліги Націй

(Продовження)

Відповідь України і початок російсько-української війни.

Український уряд міг дати Москві лише негативну відповідь і звернути увагу народніх комісарів на те, як нелогічно є визнавати суверенність якоїсь держави і в той же час вимагати від неї образливих і шкідливих для неї уступок. Український уряд, звичайно, не міг добровільно прийняти совітський режім, принципи якого він уважав неправильними; особливо-ж він не міг відмовитися від свого права боротися проти анархичного елемента на Україні, особливо тоді, коли цей елемент був зорганізований у полки й атакував міста й містечки, безпошадно їх грабуючи. Тим більше український уряд не міг сполучити з своєю честю вільний пропуск большевицьких військ через Україну для пацифікації козацької республіки. В своїй відповіді український уряд звернув увагу московських народніх комісарів на те, що як для Москви, так і для України війна між ними, коли б вона вибухла, була б великим нещастям, і що український уряд усю відповідальність за її оголошення відкине на уряд московський.

Війна в дійсності почалася при кінці місяця грудня 1917 року і совітські війська посунулися на Харків і Київ.

Не забувайте, що в Парижі існує Українська Бібліотека ім. С. Петлюри і що вона потрібує вашої підтримки.
Адреса Бібліотеки: М. Rudicev. 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9.

Перебіг війни і спроби українського уряду зговоритися з Москвою.

3 січня 1918 року московські народні комісари раптом запропонували українському урядові мирові переговори у Смоленську або у Вітебську. Український уряд відразу відразу прийняв, ставлячи, цілком натурально, такі попередні умови: а) негайне спинення наступу російського війська на Україну, б) підтвердження визнання Москвою української суверенності і припинення втручання в політичні й соціальні справи України, в) що торкається Дону, український уряд залишається на своїй попередній позиції.

Нота українського уряду лишилася без відповіді й російський наступ продовжувався. На Україні на совітську ноту від 3 січня дивилися як на маневр, щоб дезорієнтувати противника.

Україна мусіла відбиватися від наступу з півночі і від російсько-го-ж большевицького війська, що внаслідок великої війни знаходилося на південно-західньому фронті, себ-то на українській території, і, переходячи з гарматами й скорострілами через усю країну, створювали страшну анархію.

Зайняття совітськими військами Києва й кількох інших міст України в січні місяці 1918 року супроводжувалося страшними звірствами і розстрілами тисяч українських патріотів, старшин, інтелігенції і робітників.

Відібрання Києва українською армією в березні місяці 1918 року і присутність на Україні австро-німецької армії дозволило заглянути перемир'я між Україною й Росією 12 червня 1918 року.

Ще один акт визнання України Москвою.

Мирова конференція зібралася в Києві влітку 1918 року. Тут ми наводимо уповноваження другого московського делегата п. Мануїльського. Що торкається першого, то це був Християн Раковський, що потім став головою ради народніх комісарів України, а пізніше послом СССР у Франції.

Російська федеративна совітська республіка.

Рада народніх комісарів.

Москва, Кремль, 2 травня 1918 року. № 3920 А. М.

Уповноваження.

Російська федеративна совітська республіка постановою з 17 квітня біжучого року призначила товариша Дмитра Захаровича Мануїльського на представника вищезгаданої республіки й уповноважила вести переговори в Києві з представниками українського уряду, що почнуться 22 травня, заглянути мир між Російською федеративною совітською республікою та українським урядом, підписати протокол переговорів, як рівно-ж і договір миру.

Підписано:

голова Центрального Виконавчого Комітету селянських, робітничих, салдатських і козачих депутатів С в е р д л о в;
голова ради народніх комісарів У л ь я н о в (Л і с і н);
за комісара закордонних справ К а р а х а н
уповноважений у справах ради народніх комісарів
Б о н ч - Б р у є в и ч .
(Печатка ради народніх комісарів).

Цей акт ще зайвий раз показує, що московський уряд визнав Ук-

раїну, як країну незалежну. Київські переговори скоро довели, що московські керівники хотіли продовжувати переговори як можна найдовше і не мали жадного бажання дійти до підписання мирового договору. Разом з тим совітська делегація в Києві розвивала шалену большевицьку агітацію по всій Україні.

(Далі буде).

3 міжнароднього життя.

— Большевики в Лізі Націй.

Як відомо читачам з газет, довга і нелегка тяганина з ССРСР в кулуарах та в засіданнях комісій, Верховної Ради та самої Ліги Націй зрештою дійшла свого кінця й большевики вступили до Женевської установи, як рівноправні її члени, — більше за те, як упривилейовані, бо, маючи рангу великої держави, дістали вони зразу-ж стале місце у Верховній Раді, сівши там як раз на тих стільцях, які так недавно належали їх східнім сусідам — японцям. Відомо тако-ж, що ініціатори того вступу і патрони нового члена Ліги, зачинаючи всю цю справу, мали на оці перевести її з найбільшою урочистістю. День вступу Москви мав бути справжнім історичним днем: жадних допитів, жадних дискусій в комісіях, у Верховній Раді, ні навіть загальних зборах, а натомість — одностайне прийняття, громи оплесків, аполітичне привітання, бенкети і т. ин. Ціла церемонія мала прибрати триумфальний характер, з одного боку, для Москви, з другого, — для тої самої Ліги Націй.

Сталося однак не так, як ждалося. Патрони ССРСР, що належать до групи великих держав, переоцінили свою силу в Лізі Націй і недооцінювали разом з тим значіння отих менших своїх сочленів по Женеві, які виявили свою думку ще-до патронуваного, бо їм ходило не про якісь ті чи інші кон'юнктурні плани реальної політики сьогодняшнього дня, а про вищі, в першу чергу — моральні принципи, що від них не може одходити Ліга Націй, коли вона хоче бути світовим авторитетом. Історичний день не втратив свого історичного характеру, бо-ж не кожного таки дня вступають большевики до «зборища капіталістичних акул», як вони п'ятнадцять літ звали Лігу Націй, щоб співробітничати з ними. Але, як то майже однодушно стверджує світова преса, ворожа, нейтральна і навіть прихильна до комуністичної держави, — той день прибрав характер наявного для московських людей пониження, а серед членів Ліги зробив зловісний сумнів і неясне передчуття неначе катастрофи якоїсь. Большевиків завели до Ліги Націй, як висловлено було в одній з італійських газет, кухонними дверима, або, як вказав один з російських емігрантських, прихильних до сучасної їх міжнародньої політики оргівнів — по третьому ряду.

Назовень все оте мало такий вигляд. Досі нових кандидатів через допитну шосту комісію не переводили, а коли й переводили, то в асамблеї голосували за них одностайно, й приймаючи вітали їх поважніші члени широко й славносно. З большевиками — з першими — вийшло инакше. 26 членів Ліги взагалі не хотіли були їх приймати, а це половина цілої Ліги. Довелося їх в той чи інший спосіб перекоувати. Де-кого упросили голосувати за, де-кого — утриматися, де-кого — не прийти на засідання, але всіх не перекоували, і, по-перше в історії Ліги, в асамблеї голосовано було проти нового члена, а де того ще проти нового сталого члена Верховної Ради. Так само по-перше позитивні наслідки голосовання не викликали ані одного оплеска, в допитній комісії справа велася не формально, як до того в таких випадках в Лізі звикли вже були, а

по суті, бо знайшлися члени її, які представили цілком поважні докази того, що ССРСР, як держава, не може бути припущений до Ліги, бо недостойний він тої чести. І патронам Москви довелося в комісії говорити не похвальні, а оборонні промови, які, в перекладі на звичайну мову, гомоніли приблизно так: — ми, мовляв, з вами погоджуємося, але може той ССРСР виправиться, а, крім того, реальні інтереси дня і т. ін. Ще далі, і це вже майже весела риса, привітальну промову Москві взяв на себе в асамблеї не представник тої чи іншої європейської великої чи меншої держави, а делегат сприятеленої з Москвою Персії, який розсипав перед здивованою аудиторією пишні квітки східнього красномовства, але промови якого годі шукати на шпальтах європейської преси. Так само й відповідь тов. Литвінова, що читав англійською мовою, викликала багате здивовання і дуже мало оплесків, а її перекладу члени асамблеї впрост не слухали, бо розійшлися.

Усе оте може здаватися чисто зовнішніми моментами, але спостережливі відгуки в пресі говорять, що за тим криються і глибокі внутрішні переживання. Бо-ж наведені 26 держав, розподіливши свої голоси так, що ССРСР міг вступити до Ліги Націй, переклали з себе відповідальність на ініціаторів того вступу, а самі zostалися переконані, що добра якогось для Ліги годі від того чекати. Настрої оті може найліпше висловлені одною з англійських обережних газет, яка вказала:

Побачимо чи сила буде для Ліги Націй підійняти до себе ССРСР, чи навпаки, совіти втягнуть саму Лігу в анархію. Так само побачимо, чи Франція знайшла собі нового союзника, чи натрапила на нові елементи розходження й конфліктів.

* * *

В час процедури прийняття ССРСР до Ліги Націй загрозовою примарою встало перед московськими людьми й питання про окуповані ними Україну та Грузію. Встали вони не лише у формі відомих читачам грузинського та українського протестів, але й виникли з середини самої Ліги. Тов. Літвінов це передбачає. Як вказано було на цьому місці минулого року, в своїй відповіді на запрошення, він висловив надію, що всі ті вчинки, які зроблені Москвою до її вступу до Ліги, будуть, так мовити, амністовані і в Лізі не буде про них мови. Ліга на це не одповіла нічого, а натомість у допитній комісії зараз же були зачеплені як раз оті вчинки, і то в дуже категоричний спосіб. Швейцарський міністр закордонних справ, старий і поважний делегат в Лізі, Мотта, рішучий противник вступу большевиків до Ліги, на прикінці своєї принципіальної промови в комісії поставив таку тезу:

Коли совітська Росія прийнята буде до Ради Ліги Націй, перед Радою встануть поважні одкриті питання, а саме про Грузію, про Україну та інші, і оборонці їх не спатимуть.

Сочлени п. Мотта по комісії тези тої не заперечили, і тов. Літвінов тому вважав за потрібне одповісти на неї зараз-же в своїй першій промові в асамблеї. Зробив він це не прямо, а скісно, вказавши, що Україна являється вільною великою республікою, що з своєї волі входить до совітської «Ліги Націй», про Грузію не згадав. Що-ж до самого п. Мотта, то грубо, хоч і не назвавши імені, зачислив його до тих політиків, що «слухаються лише живучих забобонів і знають щось про другі країни та про другі народи, черпаючи відомості з сумнівних джерел». І закінчив большевицький міністр полеміку з швейцарським делегатом такими словами:

Ліга Націй повинна пильно дбати про те, щоб такого роду персони не втручалися до справи, коли ходитиме про питання, в яких заінтересований ССРСР.

Не знати, на що сподівався тов. Літвінов, говорячи такі слова, і чи мав право на щось сподіватися. Але будь-що-будь помилився він у часі і в обставинах. Ліга Націй, — можна вірити, — не дійшла ще до того, щоб слухатися таких брутальних порад. Але самий уже факт, що такі слова могли бути сказані з трибуни женевської установи, вказує на те, що не все ніби стоїть гаразд і в середині Ліги Націй, що тертя і конфлікти неначе-то в ній не заставляють на себе довго чекати.

Observer.

З преси.

Енергійна акція представника уряду УНР у Женеві проф. О. Шульгина, численні протести різних українських організацій та блискуча промова на асамблеї Ліги Націй першого швейцарського делегата п. Мотта зпричинилися до того, що під час дебатів у Лізі Націй у справі прийняття ССРП українська справа знайшла широкий відгук у всій світовій пресі.

На першому місці що-до цього треба поставити швейцарську пресу і особливо дуже впливовий Journal de Genève. Ця газета весь час веде енергійну кампанію проти совітської кандидатури і на користь окупованих Московщиною України, Кавказу і Туркестану. Блискучі статті в чч. 248 і 251 цієї газети назавжди залишаться в пам'яті у всіх українців та інших поневолених Москвою народів.

Добре обізналися на меморандум уряду УНР до голови XV асамблеї Ліги Націй тако-ж інші швейцарські газети, як Gazette de Lausanne (ч. 253) та Journal des Nations (з 11. IX), вміщуючи замітки з приводу українського меморандуму та передруковуючи лист проф. О. Шульгина, при якому меморандум голові асамблеї Ліги Націй було передано.

З французьких газет, що згадали Україну в цей час, слід відмітити Le Journal (з 17. IX), Le Matin, що кілька разів поверталася до справи України, і Le Temps, що, передаючи промову Мотта, на-вела блискучий її уступ, де видатний швейцарський державний муж говорить про те, що не треба думати, що справа України й Грузії з прийняттям совітів до Ліги Націй буде похована.

Чимало згадувала про Україну і бельгійська преса. Такі газети, як La Gazette (з 18. IX), Nation Belge (з 15. IX) й т. д. вмістили український мемуар повністю. Інші бельгійські газети вмістили з мемуару окремі виступи.

* * *

«Чорноморська Комуна» з 23 червня с. р. передає зміст промови нашого земляка-малороса Любченка на останньому пленумі ЦК КП(б)У під час обговорення справи «хлібоздачі». Любченко всіми способами намагався доказати, що лише різні сторонні чинники звинили той жахливий стан, в якому опинилася Україна при совітському господарюванні під московською окупацією. Тут і кліматич-

ні умови, і релігійна пропаганда чомусь, і шкідництво та навмисне псування машин і т. д. А самі московські большевики, мовляв, усіми силами стараються лише про благобут України.

Передбачаючи наперед, що голодне населення України буде, як зможе, боронити ті рештки хліба, які совітська Москва наміряється видерти, Любченко говорить, що

«куркулі і підкуркульники, петлюрівські недобитки спробують грати на настроях відсталого частини колгоспників, щоб організувати розтягання колгоспного хліба, підірвати виконання зобов'язань перед пролетарською державою».

Із слів того-ж Любченка сов. Україна довідується і про свою єдність настроїв, що-до московських окупантів нашої країни, з українською еміграцією :

«Петлюрівські й білогвардійські недобитки закордонном позбавили останнім часом свою роботу. Сплять і бачать вони неіснуючий голод у радянському союзі і нибито існуючі серйозні умови для нападу на країну рад. Петлюрівська преса в минулих помилках партійних організацій України хоче черпати сили для своєї каїновсі роботи, тішить себе самогубством переродження Скрипника. Петлюрівський «Тризуб» № 19-20 з 25 травня 1934 р. пише: «І хто його знає, чи не Петлюра стоїть перед очима Хвильового і Скрипника в той останній передсмертний момент, коли рука протяглася до револьвера, щоб прикончити безнадійне існування... Ти побідив, Галілеянин!»

Кінчити свою промову тов. Любченко не міг, не «забиваючи баків» товаришам слухачам совітськими «перемогами»:

«Увесь світ давно знає, що переміг і перемагає за проводом партії Леніна-Сталіна робітничий клас та колгоспне селянство України в спілці з робітничим класом і колгоспним селянством цілого радянського союзу»

Бідні слухачі й читачі Любченкових промов у нас на Україні! Хоч-би вони знали те, що знає увесь світ,— крім них, підневільних людей, — про «перемоги» «партії Леніна-Сталіна».

Управа Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції
з великим сумом оповіщає всім членам Т-ва про передчасну
смерть сотника

Івана ВЕРЕХИ,

що після тяжкої і довгої хвороби наступила в четвер
20. IX. 34 р. в Парижі.

В неділю, 23 вересня, по службі Божій одслужено було за спокій душі покійного панахиду в Українській Православній Церкві в Парижі, а похорон відбувся в понеділок, 24 вересня, на кладовищі Тіє під Парижем.

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— Загальні збори Української Громади м. Гренобля й околиць відбулися 9 вересня с. р. На зборах порушувалися такі справи: 1) протест до Ліги Націй проти прийняття СССР до складу членів Ліги, 2) влаштування 29 жовтня жалібної академії з приводу голоду на Україні та протест через французьку пресу проти систематичного виголодження України московською совітською владою й т. д.

Крім того, ухвалено заснувати Шкільний Комітет та парадфіяльну Церковну Раду. Для провадження цих справ обрано пп. Куцовала, Степаненка, Червонецького й З. Різнікова.

— Ювилей Бориса Лазаревського. Український Літературний Гурток у Парижі для відзначення 30-тилітнього ювілея письменницької діяльності Бориса Лазаревського влаштує літературний вечір і шклянку чаю 21 жовтня с. р. в салоні 51, rue de la Pompe (метро Pompe або Muette) о год. 4.

Адреса Управи Українського Літературного Гуртка: М. Karbovsky Ivan, 29 bis, Bd. St. Jacques, Paris.

В Польщі.

— Спільні збори органів УЦК перед з'їздом. 18 вересня с. р. відбулося спільне засідання центральних органів УЦК, в якому взяли участь: Президія Ради, Головна Ревізійна Комісія, Громадський Суд та Головна Управа УЦК. На порядку денному

була низка справ організаційного характеру, зв'язаних з 3-ім делегатським з'їздом української еміграції у Польщі.

— 10-ту річницю свого існування Товариство б. Всяків Армії УНР у Польщі відсвяткувало 26 серпня с. р. Службу Божу з цього приводу й молебні відправив у Станичній церкві у Каліші о. ігумен Борис Якубовський з дияконом о. Григорієм Бунєм та при участі хору ім. М. Леонтовича при Товаристві під диригентурою члена Т-ва п. Осадченка-Осадчого.

О год. 14 відбулися збори Товариства у своїй салі. Заступник голови Управи підполк. М. Середя в короткій промові висвітлив причини, що зпринчинилися до заснування Товариства та його ролі в організованому житті еміграції.

Прочитане привітання від Головного Отамана запалює воєнне ентузіазмом. На салі довший час лунає національний гімн і гучне «слава». Далі зачитуються привітання, — кожне з відповідним словом заступника голови Управи Товариства, — від п. прем'єр-міністра В. Прокоповича, військового міністра ген. В. Сальського, голови Управи Т-ва ген. Безручка, голови Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції ген. О. Удовиченка, ген. Куша, ген. Змієнка, командирів 2, 3, 4, 5, 6 та Окремої Кінної дивізії, Головної Управи УЦК у Польщі, Правління Української Станиці, Правління Спілки Інвалідів, Управ відділів УЦК у Каліші, Щипьорні й Скальмежцях, Т-ва Старшин у Чехословащині, голови Головної Управи УЦК у Польщі М. Ковальського, полк. М. Садовського, свящ. о. І. Величченка й инш.

Кожне привітання викликає в козацьких серцях почуття братерської єдності з відсутніми та почуття вдячності до них.

О год. 20-й влаштовано було чай і танці, що закінчилися пізно вночі.

— ІХ загальний з'їзд членів Спілки Воєнних Інвалідів Армії У. Н. Р. у Польщі відбувся 30. VIII с. р. в Українській Станції в Каліші.

На з'їзді було розглянуто низку справ організаційного характеру, як рівно-ж справи матеріального забезпечення інвалідів. Особливу увагу звернув з'їзд на справу обниження інвалідських допомог для українських інвалідів, що набули каліцтва під час світової війни або в складі української армії в р. р. 1917, 1918 і 1919 та під час листопадового повстання проти большевиків в 1921 р.

З'їзд прийняв до відома доклад Правління Спілки про заходи його в справі повернення інвалідської ренти інвалідам до 25 відс. втрати здібності до праці, яких позбавлено її з 1. IV. с. р. на підставі розпорядження з 28. X. 1933 р.

Після затвердження звітів Правління Спілки, з'їзд обрав нове Правління в такому складі: ген.-хор. Ол. Загородський — голова, полк. М. Шраменко — заступник голови, підполк. С. Скрипка — секретар, сотн. М. Водзінський — скарбник і сотн. В. Більовшук — член Правління.

Праця Спілки не обмежується виключно справами організаційного характеру та матеріального забезпечення своїх членів. Спілка бере тако-ж участь, як повноправний член, в міжнародній інвалідській організації «СІА-МАК», свою працю на міжнародньому терені скеровує на користь нашого визвольного руху та при кожній нагоді маніфестує закордоном ідею української державности.

На з'їзді Спілка винесла рівно-ж резолюцію-протест проти допущення окупанта землі ук-

раїнської — СССР — до Ліги Націй.

— Союз Українок - Емігранток у Польщі відновив свою діяльність великим зібранням 14 вересня с. р., на яке було запрошено варшавську українську колонію. Зібрання було присвячено справозданню з Українського Жіночого Конгресу, що відбувся в Станиславові.

Організуючи це інформаційне зібрання, Управа Союзу Українок-Емігранток у Польщі дала варшавській українській колонії можливість ще раз пережити враження, які дав жіночий конгрес.

Союз Українок - Емігранток прийняв живу участь у працях конгресу. Діловий Комітет конгресу уділив для Союзу 10 мандатів. На делегаток Союзу обрано було, як відомо, п. п. М. Лівницьку, В. Завадську, К. Чайківську, Н. Холодну, Б. Кетову, С. Лукасевичеву, О. Саловську, М. Шевченкову, К. Безручкову та Г. Чуйко - Чикаленкову. Однак з різних причин, не всі делегатки змогли виїхати на конгрес. Участь в Конгресі взяли — пп. Чуйко-Чикаленкова (голова Союзу), Чайківська, Холодна, Завадська і Лукасевичева. Крім того, в характері гостей, присутніми на конгресі були пп. А. Савицька та М. Захарченкова.

На Конгресі делегатки виявили активну діяльність і як виступали з промовами (Г. Чуйко-Чикаленкова), так рівно-ж приймали участь в різних комісіях конгресу: п. Н. Холодна — в комісії резолюційній, пп. В. Завадська та С. Лукасевичева — в організаційній. Загальну увагу звернув на себе реферат п. К. Чайківської на тему «Участь жінки в українському письменстві». Реферат цей було видруковано в «Ділі» (чч. 180—182) і тези його взяла собі представниця на конгресі англійської преси. На превеликий жаль, не був зачитаний на конгресі реферат п. М. Лівницької на тему «Завдання української жінки в політичній еміграції», т. я. п. М. Лівницька не

могла через хворобу прибути на Конгрес.

По-за конгресом делегатки Союзу відбули нараду з представницями українського еміграційного жіноцтва з Чехословаччини, взяли участь у прийнятті Української Парламентарної Репрезентації, зложили візиту митрополитові А. Шептицькому, відвідали могилу Ів. Франка й т. д.

Програм зібрання складався з двох докладів — п. Г. Чуйко-Чикаленковсі, що зробила загальний звіт, і п. Н. Холодної, яка передала слухачам враження з конгресу. Пані Чикаленкова докладно зупинилась не лише на завданнях конгресу, його програмі й перебігу праці, але й підкреслила всі ті моменти, що являються особливо цікавими нашому еміграційному загалу. Це робило особливо цінним доклад п. Чикаленкової.

Коротко, але досконало виконала своє завдання і п. Холодна, мобілізуючи до помочі собі тако-ж свій поетичний талан, змушуючи тим слухачів до уваги до доповіді з певним биттям серця.

З такого зібрання не може не залишитися як найліпше враження. — ий .

— Загальні збори Ченстоховського відділу УЦК у Псльші відбулися 2 вересня с. р. На цих зборах переобрано було знову стару Управу й Ревізійну Комісію. До Управи відділу таким чином входять: лейт. флоти С. Шрамченко — голова, поручн. М. Кулак — секретрь, п. О. Врублівський — скарбник. До Ревізійної Комісії увійшли: підполк. В. Руданівський — голова, сотн. Л. Міщанинов і п. М. Тилицький — члени.

На делегатів на 3-й делегатський з'їзд української еміграції у Польщі обрано — лейт. С. Шрамченка головним, і підполк. В. Руданівського — додатковим (згідно з статутом відділу — голови Управи відділу і Ревізійної Комісії).

Серед інших справ порядку денного відзначити належить спра-

ву Української Православної Церкви в Ченстохові, що існує з 1920 року, заложення в Ченстохові українського дитячого садку, справу бібліотеки відділу, справу захоронки для дітей українських емігрантів у Перемишлі (відділ є членом-фундатором захоронки). П. підполк. В. Руданівський зробив зборам звіт із з'їзду Товариства Українських Інвалідів, що відбувся у Каліші.

Збори тако-ж винесли рішучий протест проти допущення СССР до Ліги Націй.

— Збори Батьківського Комітету Української Школи ім. Лесі Українки у Варшаві відбулися 16 вересня с. р. під головуванням інж. В. Яновського. Збори заслухали інформації з життя школи, що їх зложила п. Телігва, та переобрані Управу Комітету. До нової Управи обрано пп. Денисенка, Ремболевича і Сливу. Заступниками обрано пп. Н. Холодну і Грінченка. До Ревізійної Комісії увійшли пп. Г. Чикаленкова, Євтимович і Лавриченко; заступником — п. Бартошук.

— Збірка на захоронку для дітей українських емігрантів у Перемишлі. До Головної Управи УЦК у Польщі на будову захоронки для дітей українських емігрантів у Перемишлі до 12 вересня с. р. поступило 579 зол. Крім того, Головна Управа УЦК на будову захоронки від себе асигнувала 100 зол. Значніші пожертви, крім згаданих у «Тризубі» ч. 24 за біж. рік, зложили: полк. Порохівський з Букарешту — зібрані ним 75 зол. 75 гр.; М. Машков — 35 зол.; проф. Р. Смаль-Стоцький — 25 зол. Всю зібрану суму вислано по призначенню.

— Протест проти прийняття СССР до Ліги Націй надіслала до Ліги українська політична еміграція з Рівенського повіту на Волині.

Нові книжки й журнали.

— Рідна Мова, науково-популярний місячник, присвячений вивченню української мови, ч. 9. за вересень 1934 р. Варшава. Зміст: І. Огієнко — Сполучення підрядного прикметникового речення з головним (котрий—який—що). Я. Мандюкова — Українська жінка й рідна мова. І. Огієнко — Член в українській мові, історично-порівняльний нарис. І. Коровицький — Незнаний вірш кінця XVI в. І. Огієнко — Історія української літературної мови, короткий науково-популярний огляд. Ст. Сірополко — До шкільної термінології. І. Ковалик — Функції дієслівних пристрків в українській мові, семантично-синтаксичний нарис. о. Д. Йосифович — Іменники жіночого роду на -иця. В. Виногородський — Ще про «літніше». Є. Пеленський — Бібліографія укр. мовознавчої бібліографії. о. Ю. Кміт, М. Єрмолаїв, М. Туркевич, П. Кривоносок — Замітки про окремі слова. Кукіль у житті, терапія літературної мови. Дописи прихильників рідної мови. Бібліографія нових праць для вивчення української мови. Огляд мовних журналів. Розділ для самоуків і дітей, «Рідне Слово», Початкова Граматика укр. літературної мови. — Адреса «Рідної Мови»: Warszawa, ul. Stalowa 25 m. 10. Передплата річна 6 зол., піврічна 3 зол., чвертьрічна 1.60 зол.: за границею в Європі 9 зол., в Америці 2 дол. річно. Нові передплатники, коли того бажають, дістають «Рідну Мову» від 1 числа. Річник I (без 2 і 3 чисел) 5 зол.

— Дні про, календарь-альманах на 1935 рік. Львів. Ціна 2 зол. Крім календарного матеріалу, містить матеріал літературний, історичний, та спогади—Ф. Дудка, Є. Маланюка, О. Ржепецької, Вол. Дорошенка, В. Беня, І. Мазепи, М. Островерхи, А. Жука, Д. Дорошенка, Бориса Лазаревського і Наталії Дорошенкової.

Учительська Громада в Мукачеві

видала книжку О. Пастернака (при співпраці проф. С. Шелухина), що пояснює український державний герб — тризуб. Книжка ця —

Пояснення тризуба

— дає відповідь на питання, що означає тризуб, відкидаючи твердження б. проф. Петроградського університету бар. Таубе, що в 1929 р. опублікував працю, в якій намагається представити тризуб, як знак «варяго-русский».

Ціна книжки 10 франків франц. При замовленні 10 книжок — 10 відс. знижки. Адреса Учительської Громади в Мукачеві: Ing. V. Čapla prof. Torhovelnoji Akademiji. M u k a c e v o . T c h é s o s l o v a q u i e'

КЛУБ УКРАЇНСЬКИХ СТАРШИН ІМ. ГЕН.-ПОР. ГР. ГРИГОРА ОРЛИКА У ПАРИЖІ

влаштовує в неділю 30 вересня о 4 год. по обіді в салоні 51, рю де ля Помп (метро Помпе або Muette) шклянку чаю, на яку запрошує всіх старшин і козаків. На покриття видатків 2 і 4 франки.

Під час чаю розмова на військово-товариські теми.

Од адміністрації «Тризуба»

П. п. Передплатників «Тризуба» у Польщі проситься у справах передплати звертатися безпосередньо до представника «Тризуба» у Польщі п. І. Липовецького — Warszawa, ul. Czenniakowska 204, m. 25. На його іч'я належиться тако-ж насылати й гроші.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус — Комітет. Адміністратор: Лл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.